

Til saken om kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022-2034 – varsel om oppstart av offentlig ettersyn av planprogram

Følgende høringsinnspill er utarbeidet av forrige prosjektleder for kulturminneplanen, Margret Lie Wessel, i samarbeid med Senterpartiet. Innspillene har derfor høyt faglig innhold og vil kunne gi rulleringen verdifull informasjon.

Dette er et bra planprogram, men vi har allikevel noen kommentarer knytte til saken og vi ber om at disse kommer med som en oversendelse i saken, slik at disse kan vurderes med i revideringen.

Den viktigste motivasjonen for å jobbe med planprogrammet og revidering av kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø er: **AT DEN FAKTISK BRUKES.**

Nittedal kommune har et spesielt ansvar for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø av lokal og regional verdi, dette gjelder også kommunens egne bygninger. Vi må både se på både SEFRAK-registrerte bygg fra før 1900, og verneverdige bygg fra vår egen tidsepoke. Det kan være bygninger som er representative for sin tid, fra for eksempel 30, 50 eller 70 tallet.

Siden vi fikk nåværende plan, har vi hatt tap av store kulturverdier. Noen av kulturminnene som var satt på listen over utvalgte bygninger og anlegg i Nittedal av svært høy verdi, er endret eller revet siden vi fikk vår første kulturminneplan i 2015. Nittedal kommune har et tap på 30 % av SEFRAK- registrerte bygninger og er den kommunen med høyest andel SEFRAK- registrerte bygninger som er blitt endret fram til 2019. **Det er alvor; Tap av steder er tap av historie og identitet.**

Kommunedelplanen for kulturminner har mange gode føringer, men få bestemmelser. Da har kulturminnene lite vern, og dersom man ikke har en bevisst og sterk politisk vilje til å ta vare på kulturminnene, så er konsekvensen at de rives. Alle tiltak på bygningene av svært høy verdi skal inn til fylket for vurdering, men det er kommunen som har den endelige myndigheten. Forslag om riving av kulturminner på lista over svært høy verdi, må opp til politisk behandling i kommunestyret til avgjørelse. Dette bør også gjelde SEFRAK- registrerte bygninger med høy eller svært høy verdi.

Et samarbeid med de frivillige organisasjonene er viktig. I dagens gjeldende kulturminneplan sier retningslinjene at Fortidsminneforeningen lokalt skal være høringsinstans i rivesaker og reguleringsplaner der kulturminner er berørt. Dette har ikke blitt praktisert, men bør videreføres og praktiseres.

Kommunedelplanen har en tiltaksdel med forslag til hvordan forvalte kulturminnene våre og synliggjøre de for innbyggerne. Tiltaksdelen i nåværende plan brukes ikke aktivt. Årsakene til dette må undersøkes slik at forvaltningen av tiltakene ivaretas i neste plan. Det er viktig at ny kommunedelplanen skal være et tydeligere verktøy for kommunens planleggere og saksbehandlere til bruk ved tiltak på kulturminner og kulturmiljø. Her er planavdelingen en viktig ansvarliggjører.

Ved tiltak som å rive gammel, eller oppføre ny bebyggelse bør Nittedal kommune gjennom Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2019-2030 også påse at fylkeskommunen får mulighet til å uttale seg før verneverdig bebyggelse blir endret eller revet. Dette gjelder ikke bare SEFRAK- registrerte bygninger, men bør også gjelde bygninger med høy verneverdi fra vår egen tidsepoke.

Landbrukskontoret har ansvar for å ivareta interessene knyttet til skogbruket og jordbruket, som igjen har stor påvirkning på landskap, kulturminner og kulturmiljø. I disse kulturmiljøene bør kommunen i større grad vektlegge eksisterende byggeskikk.

Ved å definere verdifulle områder og kulturminner gjennom bruk av blant annet hensynssoner, vil Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2019-2030 være med på å legge til rette for en god intern saksbehandling av tiltak som berører kulturminner.

Hensynet til kulturminnene må veie stort i alle reguleringsaker og virkemidlene i Plan- og bygningsloven må være med på å sikre verdier kommunen selv mener er viktige.

I saker som har med tettstedsutvikling, må hensynet til kulturminner veie særlig høyt og få konsekvenser for fremtidige reguleringsplaner. Dette kan handle om ivaretagelse av selve kulturminnet, men også hensyn til kulturminnets omgivelser. I et kulturmiljø er reguleringsbestemmelser som høyde, tetthet, volum, bruk av materialer og farger viktige, og kan få store konsekvenser for opplevelsen av kulturminnet og kulturmiljøet. Det vil gi både innbyggere og utbyggere forutsigbarhet.

I den gjeldende kommunedelplanen for kulturminner er alle SEFRAK- registrerte bygninger vurdert. Disse vurderingene bør oppdateres og brukes som verktøy og gi konkrete føringer for byggesaker og plansaker og bør følge planen videre.

For Nittedal Senterparti, Ida Eliseussen

08.12.2020

NITTEDAL KOMMUNE
Rådhusveien 1
1482 NITTEDAL

Dato: 29.12.2020
Saksref: 202012275-2
Deres ref.: 20/02976-8
Side: 1 / 1

Vår saksbehandler: Nina Michalowska
Telefon:
Mobil: +47 45632022
E-post: Nina.Michalowska@banenor.no

Nittedal kommune - kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer - uttalelse til høring av planprogram

Vi viser til oversendelse datert 4. desember 2020.

Bane NOR er opptatt av å ivareta kulturminneverdiene knyttet til jernbanen. Samtidig må vi sikre at nye føringer ikke hindrer drift, vedlikehold og utvikling av jernbanen, eller vanskeliggjør sikkerhetsmessige tiltak på jernbaneanlegg.

Det er planlagt en rekke jernbanetiltak i Nittedal kommune, bl.a. på Nittedal og Hakadal stasjon. På Nittedal stasjon er stasjonsbygningen omfattet av hensynssone for bevaring av kulturmiljø i gjeldende reguleringsplan for stasjonsområde og kryssingsspor. I vårt reguleringsforslag til Hakadal stasjon er også stasjonsbygningene foreslått omfattet av hensynssone for bevaring av kulturmiljø.

Vi mener at eksisterende utstrekning av vernet og vernebestemmelser for henholdsvis Nittedal og Hakadal stasjon gir et tilstrekkelig sterkt vern av disse. Vi foreslår at hensynssonene i ovennevnte reguleringsplaner videreføres i kulturminneplanen. Bane NOR ønsker ikke at det innføres nye/strengere vernebestemmelser på våre stasjonsområder som kan vanskeliggjøre drift og oppgradering av stasjonene.

Med vennlig hilsen

Ragnhild Lien
sjef Planforvaltning
Bane, Drift og Teknologi

Nina Michalowska
overingeniør

Dokumentet er godkjent elektronisk og sendes uten signatur

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Vår dato:

12.01.2021

Vår ref:

2020/41116

Deres dato:

04.12.2020

Deres ref:

20/02976

Nittedal kommune
Postboks 63
1483 HAGAN

Saksbehandler, innvalgstelefon

Hans Petter Jakobsen, 32266734

Dette brevet er fra Statsforvalteren som
frem til 31.12.2020 het Fylkesmannen

Nittedal - Innspill til høring av planprogram for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022 - 2034

Vi viser til brev datert 04.12.2020 med høring av planprogram for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022 - 2034 i Nittedal kommune.

Bakgrunn

Det fremgår av planprogrammet at kommunedelplanen har som hensikt å sikre god og langsiktig kulturmiljøforvaltning i Nittedal.

Statsforvalterens rolle

Vi skal bidra til at planer ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser innen landbruk, klima og miljøvern, folkehelse, samfunnssikkerhet, samt barn og unges interesser. Statsforvalteren skal arbeide for at Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer innen våre ansvarsområder blir fulgt opp i kommunale planer. Kommunen er planmyndighet og har ansvaret for at plan- og bygningslovens formelle krav til innhold og planprosess oppfylles i planarbeidet.

Vurdering

Kommunedelplanen berører landbruket og kulturlandskapet i stor grad. De fleste kulturmiljøene i planen befinner seg i utmark og landlige områder, og flere av disse miljøene er tett knyttet til landbruks- og utmarksdrift. Vi vil derfor understreke viktigheten av å gjennomføre gode skjøtselstiltak som ivaretar landskapsbildet i disse kulturmiljøene, og minner i den forbindelse om de aktuelle tilskuddsordningene vi forvalter. Regionalt miljøprogram har blant annet flere tiltak som retter seg mot bevaring og skjøtsel av kulturlandskap

Med hilsen

Alexander Karlsson
seniorrådgiver

Hans Petter Jakobsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Viken fylkeskommune Postboks 220 1702 SARPSBORG

Nittedal kommune

12.01.21

Høringssvar fra Nitedals Krudtværks Venner til forslag til planprogram for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022-2034 (sak 20/02976)

Nitedals Krudtværks Venner (NKV) er en venneforening med formål å bevare og formidle kulturminner fra Nitedals Krudtværks virksomhet, utvikle området og sørge for at området tas i bruk. For sin dugnadsinnsats i Krudtværksdalen og utgivelse av Krudtværksboka (Historien om Nitedals Krudtværk, 2019) mottok NKV kommunens kulturpris for 2019. NKV og Nittedal kommune har inngått en egen samarbeids- og bruksrettsavtale om Krudtværksdalen. NKV har i 2020 utarbeidet Mulighetsstudien; et 20 siders dokument (Krudtværksdalen. Hva kan gjøres med området. En mulighetsstudie) som skisserer utallige muligheter for tiltak i Krudtværksdalen de neste tiår. Turkameratene Nittedal Turlag (TNT)/NKV var representert i arbeidsgruppen som i 2015 under prosjektleder Margret Lie Wessel utarbeidet rapporten Kulturminner i Nittedal (Forslaget til kommunedelplan for Nittedal Kommune 2015-2019).

Generelle kommentarer

Hensikten med den framtidige planen er å sikre god og langsiktig kulturmiljøforvaltning i Nittedal. Planprogrammet som denne høringen dreier seg om er jo bare første ledd i prosessen og skal gi føringer og være en oppskrift for den egentlige planen. Men planprogrammet som skal legge rammene for selve planen og tiltakene vil i praksis ikke bare styres av teoretiske og ideelle målsetninger, men av årlige politiske prioriteringer og administrative ressurser. Som berørt i Temaplanen for kultur 2019-2022 mangler kommunen kompetanse internt og generelt ressurser for å følge opp planer innen kulturmiljø-feltet. Vi etterlyser en oppdatering av status for tiltakene i den forrige kommunedelplanen for kulturminner. Dette vil synliggjøre kommunens evne og vilje innenfor

kulturmiljøfeltet, legge premisser for styringssignalene i planprogrammet for de som skal utarbeide selve planen og komme med realistiske tiltak. Kommunestyret må sørge for at vi får en realistisk kommunedelplan for kulturmiljøer, selv om vi er mange som ønsker et høyt ambisjonsnivå.

Planprogrammet bør derfor sterkere understreke at den framtidige planen må bidra til å styrke den interne kompetansen i kommunen innen kulturmiljøfeltet. Her har kommunen forsømt seg og en styrking av den interne kompetansen i kommunen på dette feltet er kanskje det viktigste enkelttiltak å få realisert. Av høringsforslaget til planprogram framgår det at selve planen skal utføres av et konsulentfirma med fagkompetanse på kulturminneområdet. Siden NK mangler fagkompetanse på området er dette nødvendig, men vi advarer mot at struktur og prosess går på bekostning av innhold da eksterne firmaer ikke «kjenner bygda». Vi frykter for at planprogrammet blir for byråkratisk. Siden kulturmiljø er lokalt forankret er det nødvendig å knytte til seg personer som kjenner kommunen i tillegg til den generelle kompetanse innen kulturmiljø.

Det fins mange enkeltpersoner og frivillige organisasjoner i kommunen som har betydelig kunnskap og interesse for feltet. Men denne frivillige kunnskapsbasen må komme i tillegg til og ikke i stedet for den interne kunnskapen i enheten for kultur i kommunen. En framtidig plan bør adressere hvordan kommunen mer strukturelt og forpliktende kan utnytte den lokale kunnskapen. Et virkemiddel er å lage forpliktende samarbeidsavtaler. For Krudtværksdalen har NKV og NK i 2020 inngått en samarbeids- og bruksrettsavtale som gir venneforeningen betydelige fullmakter. En tilsvarende avtale er inngått med TNT og Staven 4H på den ene siden og NK på den andre om bruken av husmannsplassen Jensrud (som kommunen har arvet).

NKV har erfart at i prosessen med å utvikle nye reguleringsplaner for områder i Nittedal står kulturminnevernet svakt og at ikke mulige kulturminner blir kartlagt nøyere og vurdert i prosessen. Det er sterk tradisjon i Nittedal for at i reguleringsarbeidet blir skog- og plantelivet i et område kartlagt (egne ekspertrapporter). I forbindelse med reguleringsplanen (områdeplanen) for Sørli-Sagerud og utfartsparkering på Sagerud (drevet fram av ønske om egen rulleskiløype og modernisering av skiskytteranlegget på Sagerud, planID 282, saksnummer 19/00364) ble ekspertrapporter om naturverdier til skog og vekster

kartlagt og ivaretatt, mens alle kulturminnene fra Krudtværkets virksomhet på Sagerud ble ikke særskilt vurdert av eksperter. Vi mener derfor at bruk av kulturminneloven og vurdering av kulturmiljø bør gjennomføres i forbindelse med utvikling av reguleringsplaner og at dette bør understrekes i planprogrammet.

Nittedals første kulturminneplan fra 2015, som har dannet grunnlaget for gjeldende kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø valgte å ikke ta med immaterielle kulturminner (eks. håndverk, språk, skihistorie og dans). Vi mener at disse verdiene bør med. Skihistorie og markakultur er viktig for nittedøler flest og identitetsskapende. Som venneforening for Krudtværket mener vi at vi har dokumentert i Krudtværksboka at det ikke bare er de materielle kulturminnene som gir tilhørighet, men også at miljøet rundt Værket inkludert immaterielle verdier har stor betydning. Bruk av samlebegrepet kulturmiljø gjør det også enklere å inkludere immaterielle kulturminner.

NKV har merket seg at Krudtværket skal gis plass og fokus i den nye planen, jf 2.4 Planarbeidet. Vi foreslår derfor at de som skal utarbeide selve planen for kopi av Mulighetsstudien for Krudtværksdalen, 2020 og Helhetlig plan for Nittedals Krudtværk, 2015. Fysiske kulturminner fra næringsbedriften Nittedals Krudtværk viste seg å favne langt bredere enn først antatt hva gjelder kulturarv og kulturhistorie, som landets sprengstoffhistorie, europeisk krigshistorie (Aasens håndgranat og ECCO), hvalfangsten, skyttervesenet og kampen om vannet i Nordmarka. Selv om NKV har et begrenset topografisk nedslagsfelt i et skogsområde ytterst i Lillomarka, er våre erfaringer gyldig for mange deler av Nittedal. 80 % av kommunen utgjøres av skog og utmark. For nittedøler flest er bruken av marka og kulturmiljøer i marka viktig. Vi etterlyser større vekt på kulturarven i våre 4 nærmarker; Romeriksåsene, Nordmarka, Lillomarka og Gjelleråsmarka.

I dag mangler hjemmelsgrunnlag til å stille konkrete krav ved tiltak i kulturmiljøer i Nittedal. Kulturmiljøer som er vernet gjennom hensynssone c, for eksempel Krudtværksdalen som vår venneforening føler et ekstra stort ansvar for, har for generelt og svakt vern. Nå når NK har gjort et «makeskifte» for området sørvest for Krudtværksdalen (inntil Kongen) vil mulig framtidig boligbebyggelse gjøre at Krudtværksdalen omgis av boligbebyggelse på 3 kanter. Ikke bare for Krudtværksdalen, men også andre områder, mener vi at det bør utarbeides mer

spesifikke bestemmelser eller sterkere grad av restriksjoner/fredning enn tilfellet er i dag med de mer generelle retningslinjer.

Spesifikke kommentarer

2.1 Her foreslås en ny setning som kan plasseres som den tredje siste i avsnittet.

- Begrepet kulturmiljø gjør det også mer naturlig å inkludere immaterielle kulturminner (eks. skihistorie, markakultur).

2.2 Kommunedelplan for kulturminner 2015 – 2019. Ny setning siste avsnitt, nest siste setning.

- Eksempler på identitetsskapende immaterielle kulturminner bør også inkluderes i planen.

2.2 Kommuneplanen – historikk og gjeldende plan Under I kommuneplanen 2009 – 2020. Et kort avsnitt om hva som er gjort/ikke gjennomført i perioden. Vil gi leseren en riktig bakgrunn for dagens gjennomføringskraft.

2.3. utfordringer og målsettinger.

Kulturmiljøer som ressurs – vern gjennom bruk

- Selv om det er et bilde fra Kruttmølla bør det lages et nytt avsnitt for eksempel: Krudtværksdalen er et eksempel på et område som er blitt åpnet etter prinsippet vern gjennom bruk. Denne hensynssonen kulturmiljø brukes nå som et nærturområde og til en rekke arrangementer (Elvelangs, Grøss og Gru (alternativ Haloween) og teaterforestillinger). Som et ledd i Den kulturelle skolesekken besøker alle skoleelever i Nittedal på 6. trinn Krudtværksdalen.

Kommunens ansvar

- Nest siste avsnitt starter med «I dag mangler hjemmelsgrunnlag til å stille...». Vi foreslår at det kommer en ny setning etter annen setning: Kulturmiljø Krudtværksdalen er et egnet eksempel på et område som kan bli bygget inne på sikt og hvor sterkere vern og mer konkrete føringer bør gis.

Nye avsnitt

- Som ansvarlig for lokale kulturmiljøer bør NK sørge for å knytte til seg kompetanse på feltet internt i kommunen. Intern kompetanse på

kulturminner og kulturmiljø er nødvendig hvis kommunen mener at dette kulturfeltet skal tas på alvor.

- Kommunen bør føle et sterkere ansvar for formidling av kulturminner og kulturmiljø. Det er først når kulturarven blir kjent for folk flest at den virker identitetsskapende. Kommunen bør derfor sørge for at viktige kulturminner og kulturmiljøer blir presentert, gjerne i samarbeid med grunneier og frivillige organisasjoner. Oppsetting av informasjonsskilt, presentasjon i lokalavisen Varingen og utarbeidelse av foredrag/artikler eksempelvis for skolebarn, er aktuelle virkemidler.

2.4. Planarbeidet

- Endre på tekst kulepunkt 1: Verdivurdere kjente, nye registreringer og gi eksempler på immaterielle kulturmiljøer.
- Endre på tekst kulepunkt 3: Inkludere nye miljøer, inkludert i de 4 markene i Nittedal, og bygninger.
- Nytt kulepunkt (kulepunkt 4?): Innskerpe bruken av ekspertrapporter om kulturminner og kulturmiljø i forbindelse med reguleringsprosesser i kommunen.
- Endre på tekst i dagens kulepunkt 5 til: Vurdere og evaluere hensynssoner for kulturmiljø og foreslå egnet hjemmelsgrunnlag og målrettede konkrete føringer for hver enkelt sone, som grunnlag for bevaring,
- Nytt kulepunkt (3. siste): Strategier for å øke den interne kompetansen på kulturmiljø og kulturminner i kommunen.
- Nytt kulepunkt (2. siste): Samarbeid med fylkeskommunale/statlige myndigheter og lokale frivillige organisasjoner inkl. formen på samarbeidet.

På vegne av Nitedals Krudtværks Venner

Tone Holme (styreleder)

Erik Andrew (styremedlem)

Kontaktadresse: Erik Andrew, eriandrew@gmail.com, 90693197

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Nittedal kommune
Postboks 63
1483 HAGAN

Dato: 14.01.2021
Vår ref: 20/04045-2
Deres ref:

Uttalelse til høring av planprogram for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022-2034 i Nittedal kommune

POST- OG BESØKSADRESSE

Ladebekken 50
7066 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00

E-POST post@dirmin.no

WEB www.dirmin.no

GIRO 7694.05.05883

SWIFT DNBANOKK

IBAN NO5376940505883

ORG.NR. NO 974 760 282

SVALBARDKONTOR

TELEFON +47 79 02 12 92

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) viser til ovennevnte sak, datert 4. desember 2020.

DMF er statens sentrale fagmyndighet ved forvaltning og utnyttning av mineralske ressurser, og skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler. Vi forvalter lov om erverv og utvinning av mineralske ressurser (mineralloven), og har i tillegg et særlig ansvar for at mineralressurser blir ivaretatt i saker etter plan- og bygningsloven.

Sentrale mål i mineralforvaltningen er å sikre tilgangen til mineralressursene i framtida og å hindre at viktige forekomster båndlegges av arealbruk som utelukker framtidig utnyttelse.

Om planen

Hensikten med planen er å sikre god og langsiktig kulturmiljøforvaltning i Nittedal. En oppdatert, lett tilgjengelig kulturminneplan skal bidra til å formidle kunnskap og forståelse for kulturminnenes plass i vårt moderne samfunn, gi ideer om tiltak, ny bruk og danne beslutningsgrunnlag ved tiltak.

Uttalelse fra DMF

DMF ser at kommunen har flere registrerte gruveåpninger i kommunen. DMF anbefaler at sikkerheten rundt disse gruveåpningene vurderes. DMF har ingen ytterligere merknader på nåværende tidspunkt til varsel om oppstart av kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2022-2034 i Nittedal kommune.

Dersom det i forbindelse med videre behandling av planen viser seg at noen av våre fagområder kan bli berørt, ber vi om å få saken oversendt når den blir lagt ut til høring og offentlig ettersyn.

For nærmere informasjon om mineralloven med tilhørende forskrifter, se hjemmesiden vår på www.dirmin.no. Her finner du også vår digitale kartløsning, som er et nyttig verktøy for oppdatert informasjon om mineraluttak, bergrettigheter m.m., supplert med relevante kartdata fra andre etater.

Vennlig hilsen

Dragana Beric Skjøstad
seksjonsleder

Kristine Bye
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.
Saksbehandler: Kristine Bye

Mottakere:

Nittedal kommune

Postboks 63

1483 HAGAN

Til Nittedal kommune

20/02976 HØRINGSUTTALELSE: PLANPROGRAM KULTURMINNER OG KULTURMILJØER fra NITTEDAL HISTORIELAG.

Nittedal Historielag mener det er riktig og svært positivt at kommunen nå vil revidere kulturminneplanen og lage en ny Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer for årene 2022 til 2034. Historielaget bidrar gjerne i prosessen. Her skal vi bare komme med noen mer generelle betraktninger om ting som bør vurderes når den nye planen utarbeides.

Mer fokus på vanlige gårder og SEFRAK-bygninger

Vi må spørre seg om ikke den "gamle" kulturminneplanen fokuserte litt for ensidig på de 9 hensynssonene og bygninger innenfor disse. I det siste er Historielaget blitt kontaktet av sambygdinger som er oppgitt over at kommunen har gitt rivingstillatelse for hovedbygningen på Myrhaug, gnr. 61. Birger Kirkeby skriver i bygdeboka bind II s. 491: "Både hovedbygningen og uthusa er av de eldste i bygda og er her det eneste bevarte gardstun fra tida omkring år 1800." Selv om dette er skrevet for over 50 år siden, har denne beskrivelsen av hus og tun på Myrhaug i det vesentlige vært riktig helt til nå.

Sagt på en annen måte: Den gamle kulturminneplanen har et godt fokus på storgardsmiljøene, men det blir for ensidig. De vanlige gardsbrukene og SEFRAK-husene utenom Aas, Hakadals verk, Rotnes og Markerud har blitt viet for liten oppmerksomhet.

Kunnskap og kompetanse i kommunen?

Saken viser også en annen ting: Det er for liten kunnskap og kompetanse i kommunens organisasjon når det gjelder saker som har med bygdas kulturminner å gjøre. Det har med dette å gjøre når det i planprogrammet sies at "et konsulentfirma med kulturminnefaglig kompetanse skal stå for de faglige

evalueringene og utarbeide selve planen” (s 13). Her kan vi minne om at det i den gamle planens tiltaksdel på s 63 står ”Ansette en stillingsprosent til arbeidet med kulturminnesaker i Nittedal kommune.” Hvordan er det med dette?

I det hele tatt er det mange gode forslag i tiltaksdelen (Kap 7, s 63-65). Når den nye planen skal lages, bør en gå gjennom de foreslåtte tiltakene for å se hva som er gjort og ikke gjort. Når det foreslås nye tiltak, bør en kanskje ha en strengere prioritering, og en bør diskutere hva som kan gjøres for at kommunen skal føle seg forpliktet.

I den gamle planen står det på s 7: ”Ved neste rullering om fire år bør planen omfatte flere kulturminner, særlig med fokus på kulturminner i utmark og nyere tids kulturminner.” Selv om en har særlig fokus på denne slags kulturminner, er det viktig å få tettet igjen den mangelen det er ved den gamle planen, og som vi kommenterte innledningsvis.

Husmannsminner

Husmannsminner er det viktig å ta vare på. I den gamle planen sies det at en rekke husmannsplasser finnes innenfor hensynssonene ved Hakadals verk, Aas gård og Rotnes bruk. Men innefor disse er det et poeng å fremheve de plassene som har et mest mulig autentisk preg. På Aas er de fleste plassene svært endret. Ved Verket blir plassen Lysaker særlig nevnt; kanskje kunne flere vært tatt med av plassene på Holmsida. På Rotnes bør en vurdere å trekke fram Bakken som en særlig interessant plass.

Men det kan være interessant å framheve gamle husmannsplasser som ligger langt på skauen i dag. Fredrikstad hører nå til Nordmark-godset (Løvenskiold), men var i sin tid plass under Bjertnes. Ved Fredrikstad var det også i begynnelsen av forrige århundre en sag med betydelig virksomhet. Så her er det viktige kulturminner å gjøre oppmerksom på.

Litt lenger nord ligger Ørfiske, som i sin tid var plass under Døli. Den ble tidlig omgjort til selvstendig bruk; og sånn sett er det ganske typisk for de husmannsplassene som i sin tid ble kjøpt og fikk status som egne bruk, eller småbruk som man gjerne sa i forrige århundre. Ørfiske har også en historie som

jaktsted for blant annet kongelige personer; jfr. at stedet i sin tid var eid av hoffjegermester Gjerdrum.

Men det er også viktig å vise til husmannsminner som gir oss et lite bilde av hva man måtte dyrke av helt marginale ressurser for å livberge seg for 200 år siden. På Strøm var det mange husmannsplasser, blant annet to som het Bikkjehølet og Revehølet (Bygdeboka bd II s 33). Bare navnene forteller at dette var av de siste husmannsplassene som ble rydda og de første som ble fraflytta da industrien kom til Aker og Kristiania og det ble mulig å dra til Amerika. Her må det være mulig å rydde litt og sette opp informasjonsskilt.

I den gamle planen er seterdriften så vidt nevnt (s 53). Men det må være mulig å gjøre mer for å fortelle folk om for eksempel Nassetra og veien man må gå for å komme inn dit.

Mer i hensynssonen ved Hakadal verk?

I hensynssonen omkring Hakadals verk lå det gamle sagbruket. Det ble lagt ned i 1947, da Løvenskiold sentraliserte sagbruksvirksomheten til Brekke ved Maridalsvannet. Det er et ganske stort område hvor en kan se rester etter virksomheten: Dreieskiva hvor de snudde vogna som ble vinsja opp til jernbanen med ferdig skurlast, saga, oppholdsrom, lagerplass for ferdig skåret tømmer. Historielaget jobber nå med å få skrevet mer om saga, og det er laget sti gjennom området og satt opp informative skilt. Også dette er et kulturminne som bør løftes fram i den nye kulturplanen.

Inntil hensynssonen ved Verket ligger Hakadalsfeltet, eller Buråsfeltet som man opprinnelig sa. Det er et boligfelt som er nevnt i den gamle planen, men det må vurderes om det ikke skal få et sterkere vern. Det er et felt som ble bygd opp på egeninnsats i 1950-åra. Slik det står i dag, forteller det mye om hvordan man bygde og bodde midt i forrige århundre.

Skolehistorie

Det er i ferd med å skje dramatiske ting når det gjelder barneskolene i Hakadal. Hagen og Kirkeby legges ned og vil neste år bli erstattet av den nye skolen på

Elvetangen. Da er det viktig å huske at på Hagen har vi bevart alle bygninger ved skolen fra 1880 til 2007. Den første skolebygningen med skolerom og lærerleilighet brukes i dag til å huse en liten bygdesamling. Den er det viktig å ta vare på. I tillegg er det uthus der og mye av skolejorda som læreren brukte, er også inntakt. Til sammen forteller dette mye om skolesystemet og læreravlønning fram til midt i forrige århundre. Eventuelt kan bygdesamlinga flyttes til (en del av) bygget fra 1918. Dersom en eller flere av bygningene selges, må de gis et vern slik at bygningene stadig forteller 140 års sammenhengende skolehistorie.

La oss si at det er igjen om lag 10 da av den gamle skolejorda. I dag ligger den brakk og gror igjen med ugras. (Egentlig er det et brudd på jordloven.) Det måtte være mulig å få en av kornbøndene i nærheten til å dyrke denne jorda vederlagsfritt. Da vil 1880-bygningen, uthusa og jordveien fortelle sitt om skolesystemet fra 1850 til 1950.

Sagbruk i nesten 500 år

Sagbruk var ei viktig næring helt fra 1500-tallet og til 1970-åra. Av de gamle oppgangssagene er det bare noen få ruiner igjen. Men dem bør en til gjengjeld få mer fram i lyset. På Slattum og Dal lå det i sin tid to sager på hver side av elva. På Slattum-sida er det en forholdsvis ruvende steinkonstruksjon som står igjen. Nå er den grodd inne av trær og kratt. Den bør frigjøres, og det bør settes opp informasjon på skilt. I tillegg må ruinen sikres så den ikke er farlig for unger. Den andre betydelige oppgangssag-ruinen ligger på Aas gård i Hakadal. Den ligger inntil kulturstien på Aas. Også den fortjener å komme mer fram i lyset.

Det ville være et fint minne om sagens betydning gjennom nesten 500 år i bygda hvis vi fikk bygd ei lita oppgangssag, for med mellomrom å kunne levendegjøre denne viktige, gamle næringa. Saga kunne bygges ved den gamle saga i Aas-bekken, eller den kunne bygges bekken på det gamle området til Nitedals Krudtværk. Vi vet et dette er en mulighet som vurderes av venneforeningen til Kruttverket. I tilfelle måtte det være et samarbeid mellom kommunen, grunneier og for eksempel Historielaget.

Bygninger og anlegg av svært høy verdi

39 bygninger har i den gamle planen fått svært høy lokal verdi. På s 46 sies det: "Disse bygningene bør ha et sterkt vern. Ved ønske om endring eller tiltak på disse enkeltobjektene, vil sakene sendes til Kulturminneavdelingen i Akershus Fylkeskommune og til kommunens lokale kulturminneavdeling for uttalelse." På denne lista står stasjonsbygningene i Nittedal og Hakadal. Vi fikk en henvendelse fra en nittedøling om endringer i interiøret som hun mente brøt med stilen slik bygningen var opphavelig. Dette tok vi opp med Bane Nor i en e-post 7/12-20, hvor vi blant annet viste til det som ovenfor er sitert fra gjeldende kulturminneplan.

Dagen etter fikk vi kontant svar fra eiendomsavdelingen i Bane Nor: Interiøret i bygningen på Nittedal stasjon er ikke underlagt noen form for vern. Men for noen stasjoner, Gran og Gjøvik, gjelder at de skal vernes etter antikvariske prinsipper. (Nittedal kommune har gjenparter av disse e-postene.) – Da er det interessant å minne om at Bane Nor satte i gang endringsarbeider i Stasjonsbygningen på Gran, i strid med antikvariske prinsipper; men det ble de nødt til å gjøre om igjen, på en forsvarlig måte.

I den nye planen må det gjøres klart at kommunen for alle disse bygningene har avtaler med eierne om hva slags vern de har, og hva slags prosedyrer som skal følges når det søkes om å gjøre tiltak eller endringer.

For øvrig er dette en liste som bør gjennomgås og trolig utvides noe, jfr. det vi skriver i begynnelsen av dette notatet.

Med hilsen

Tom Christophersen

NITTEDAL HISTORIELAG

NITTEDAL KOMMUNE
Postboks 63
1483 HAGAN

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
202019738 - 8
**Oppgis alltid ved
henvendelse**

Saksbehandler:
Axel Sveaass

Dato: 15.01.2021

Høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for kommunedelplan for kulturminner 2022-2034 - Nittedal kommune. Oslo kommunes uttalelse

Det vises til brev datert 04.12.2020 fra Nittedal kommune vedrørende høring og offentlig ettersyn av forslag til planprogram for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 2022-2034. Høringsfrist er 15. januar 2021.

Plan- og bygningsetaten (PBE) er delegert fullmakt til å avgi uttalelse på vegne av Oslo kommune i denne saken. Oslo kommune har ingen innspill til planprogrammet.

Vi ber om at fremtidige henvendelser i forbindelse med høring av Nittedal kommunes plan- og byggesaker sendes til postmottak@byr.oslo.kommune.no.

Vennlig hilsen

Ronny Kristiansen - enhetsleder

Arne Bergsgard - for fungerende avdeingsdirektør Harald Øvland

avdeling for byutvikling

overordnet plan og analyse

Kopi til:

Byrådsavdeling for byutvikling, Rådhuset, 0037 OSLO

Vann- og avløpsetaten, Postboks 4704 Sofienberg, 0506 OSLO

Bymiljøetaten, Postboks 636 Løren, 0507 OSLO

Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Postboks 491 Sentrum, 0105 OSLO

Byantikvaren, Postboks 2094 Grünerløkka, 0505 OSLO

Nittedal kommune
postmottak@nittedal.kommune.no

Nittedal, 15. jan. 2021

Hørings svar - Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022 - 2034 - høring planprogram

Naturvernforbundet i Nittedal ønsker å komme med følgende innspill:

Drift av kommunale skoger og hogst

Naturvernforbundet ønsker et punkt i planen som åpner opp for plukkhogst og tar for seg at man skal ha oppdaterte innsynsdokumenter etter dagens gjeldende bilde når det gjelder biologisk mangfold.

Alt for ofte blir gamle kartdata og utdatert biologisk kartlegging lagt til grunn for hogstmeldinger. Her kan og bør kommunen derimot sette krav til seg selv og andre og kartlegge og jevnlig oppdatere datagrunnlaget såfremt det er behov ved inngrep og endringer slik at biologisk mangfold blir ivaretatt og ikke oversees.

Det hadde dessuten vært svært ønskelig at kommunen varsler organisasjoner som Naturvernforbundet i Nittedal i konkrete hogstsaker, også slike som ikke er omfattet av minstekravet i nasjonale lover.

Dette burde kommunen tilstrebe som et eget punkt og få det med i planen - enten under punktet «medvirkning» eller når det gjelder hvordan og når organisasjoner skal informeres. Om kommunen ikke tar dette på alvor, kan viktige kulturminner og kulturmiljø sammen med andre sentrale naturaspekter gå tapt.

Fremmedarter

Fremmedarter er også noe som virker fraværende i denne planen som ligger ute på høring. Selv om det er iverksatt noen få lokale tiltak, må bekjempelse av fremmedarter inn i planen, særlig fordi den nå også omfatter kulturmiljø:

Fremmede arter regnes som en stor trussel mot naturmangfoldet både i Norge og på verdensbasis. Noen av disse artene finnes også i Nittedal og de kan utgjøre en økologisk risiko. Vi viser bl.a. til at det finnes parkslirekne på Aas gård samt fremmedarter som forflytter seg ved massehåndteringer og påfyllinger slik som i Varingskollen og på Elvetangen. Det ser ut til at plantene får spre seg uhemmet. Videre er det kjente forekomster av kjempespringfrø langs med deler av Nitelva, for å nevne noe. Nittedal kommune oppfordres til å lage en plan for kartlegging og registrering av fremmedarter samt å iverksette tiltak for å bekjempe disse, evt. i samarbeid med frivillige organisasjoner. Dette burde komme tydelig frem i planen.

Ravinelandskap

Videre viser vi til pkt. 2.3 og ønsker at følgende innspill vedr. hensynssone Ravinelandskap tas med i planen:

Raviner er gammel havbunn som ble dannet da isen trakk seg tilbake for 10 000 år siden. Under landhevingen etter istiden gravde elver seg ned i de marine leirmassene og dannet V-formede daler. Raviner er en truet landskapsform med høye biologiske verdier. I Norge finnes ravinelandskap i Trøndelag og på Østlandet. Raviner i marin leire, slik de finnes på Romerike er et sjeldent landskap i internasjonal sammenheng.

Ravinene har høy bonitet, stor variasjon i naturtyper over små arealer, og det foregår fremdeles aktive prosesser med ras og utgraving- dette gir grunnlag for variert og unikt naturmangfold.

Ravinedaler er definert som truet fordi de er vurdert til å ha høy risiko for å forsvinne i løpet av de neste 50 årene, primært på grunn av arealendringer. Ravineområder ligger i jordbruksområder med høy befolkningstetthet, og er derfor særskilt utsatt for arealendringer. Den store arealreduksjonen av ravinedaler skjedde i perioden 1960-2000, og skyldes bakkeplaneringer for å få nytt og mer lettdrevet jordbruksareal. I dag er truslene mot ravinedaler i hovedsak bakkeplaneringer i forbindelse med samferdselstiltak og bruk av raviner som fyllplass, samt sikring mot skred og etablering av dammer i jordbruket.

Det finnes ingen nasjonal oversikt over tilbakegangen for naturtypen. Detaljerte beregninger for enkelte områder, bl.a. Østfold, har dokumentert at reduksjonen målt i lengde ravinedal er på 60-80 prosent. Dette er trolig representativt for store arealer i landbruksområder på Østlandet.

Selv om det er gode forekomster på Romerike, er naturtypen truet. Tapet av naturtypen har vært stor, også i nær fortid. Tapet framover kan også bli betydelig, blant annet som følge av nye vegprosjekter.

Av hensyn til naturmangfold av nasjonal og regional verdi anser vi det derfor som svært viktig at ravinelandskapet som er igjen i Nittedal bevares slik det er i dag. Vår vurdering er at ansvaret for å ivareta svært viktige og internasjonalt sjeldne raviner må veie tyngre enn de eventuelle samfunnsmessige fordeler det kan gi ved å tillate f. eks. massedeponi, samferdselstiltak og næringsbebyggelse på slike eiendommer. Hvert inngrep vil øke risikoen for at naturtypen forsvinner fra norsk natur.

Med vennlig hilsen

NATURVERNFORBUNDET I NITTEDAL

på vegne av styret

Hiltrud Hemmersbach

sekretær

DØLI LØVSTAD VEL

- SAMMEN FOR ET GODT NÆRMILJØ

Saksnummer 20/02976

Innspill, eksempler og forslag til saksnummer 20/02976 – «Høringsuttalelser planprogram kulturminner og kulturmiljøer».

I dette dokuemnetet fra Døli Løvstad Vel følger innspill, eksempler og forslag vi ber om blir nøye vurdert og tatt med i arbeidet med revidering av plan. NB!: Forslag til endring i eksisterende tekst i utkast planprogram kulturminner og kulturmiljøer er markert i rødt, eller er innspill, begrunnelser og referansepunkter tydelig markert med understrekning og/eller fet skrift.

s. 9 under punkt: Kulturmiljøer som ressurs – vern gjennom bruk

Innspill her ønsker vi følgende setninger tatt med under punktet:

«Kulturmiljøene består av ett eller flere kulturminner i en kulturhistorisk eller arkitekturhistorisk verdifull sammenheng. Enkeltstående kulturminner, som ikke er en del av et kulturmiljø med flere enkeltobjekter, er ikke mindre verneverdige selv om de ikke fremkommer på kartet.»

Begrunnelse: dette er såpass ferskt for kommunen og her burde man gi hevd til også enkeltobjektene for fremheve viktigheten av også dem, ikke bare gape over områder.

Innspill:

Videre ønsker vi å få med at områder som er høyt truet av utbyggingspress skal prioriteres og der skal ikke være eldre planer eller utredninger som ligger til grunn for videre planarbeid. De skal være oppdaterte.

S. 9 under: «De fleste kulturmiljøene befinner seg i utmark og landlige områder; som f.eks. kulturlandskapet på Mago, ravinlandskapet Slattum – Åros, Marka-plassene, Hakadal Verk, Glittre gård, Aas gård, Aaraastunet, Hakadal kirke og Nittedal kirke. Nittedal stasjon og «Politifeltet» i Hakadal er eksempler på enhetlige kulturmiljøer i mer tettbygde strøk, mens kulturmiljøene Markerud, Skysset gård, Rotnes Bruk, Nittedals Kruttværk og **Varingskollen** ligger i randsonen mot bebyggelsen»

Innspill: her ønsker vi at Varingskollen legges inn som eksempel sammen med Døli Løvstad Vel-område eller Døli Løvstad om man vil.

Begrunnelse: Varingskollen er som kulturminneloven tilsier «områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng» sammen med bebyggelsen og feltene rundt Varingskollen som Døli, Løvstad og Hakadalsfeltet

s. 9 under: «Turkameratene Nittedal Turlag har laget og satt opp informasjonstavlene om de gamle ferdselsårene i bygda; Gamle Trondheimsvei, Gamle Bergensvei, Gamle Hadelandsveien, Greveveien og **Varingskollen**»

Innspill: Her vil vi at stinettet i Varingskollen tas med. Dette er gamle stier og sleper som i sin tid ble merket av turkameratene i samarbeid med vellet og i samarbeid og med tilskudd fra Nittedal kommune og som har de samme infotavlene som vist i eks. som foreligger fra Gamle Bergensvei. Slepene (sør, midt -og nord slepen) og stiene i Varingskollen slik som nedre og øvre tverrsti og brannvaktstien er verdifulle kulturminner i kulturmiljøet lokalt. De viser hvordan man knyttet sammen vei nettet før, gamle veier som gikk fra gårdene, hvor tømmer ble hentet ut, kullmiler osv. tilknyttet hakadalsverk i sin tid.

Hentet fra Nittedal kommunes hjemmeside (<https://www.nittedal.kommune.no/publisert-innhold/kultur-og-fritid/kulturminner/>) «Det viktigste premisset for å oppleve tilhørighet, trivsel og eierskap til kulturminnene er gjennom bruk og opplevelse. Da først kan vi snakke om kulturminner som identitetsskapende element.» Dette er vellet enige i når det gjelder Varingskollen som er så mye mer enn kun et alpinanlegg og Døli Løvstad området. Det bedrives en rekke friluftaktiviteter og både uorganisert og organisert idrett tilknyttet området Varingskollen og Døli Løvstad som for eks. «Varingskollen opp, orienteringsløp» Enduro Ritt, Hundekjøring, naturløype og ikke minst det utbrakte sti og slep nettet som er merket med både skilt og kart i utstrakt grad.

Innspill:

Vellet savner et avsnitt som sier noe om kommunens forpliktelser i forhold til stier og sleper i Nittedal som bidrar til god folkehelse for innbyggerne i utstrakt grad. Stier og sleper er ikke nevnt med et ord. Dette burde komme inn under kulturmiljøer. Det burde hedres i plan også med tanke på alle de frivillige kreftene som legger ned så mye tid og ressurser for kommunen når det gjelder opprettholdelse, rydding, merking og kartlegging av stier og sleper i og for kommunen samt innbyggere.

Innspill:

Planen burde inneholde elementer av medvirkning også når det gjelder hogst i nærmiljøskogen. Det nytter ikke kun å vise til lovverket nasjonalt når man snakker om hogstmeldinger. Her må det åpnes opp for større medvirkningspotensiale og forpliktelser til kommunen når det gjelder nærskogområder og skogsområder tilknyttet etablerte stier og sleper i bygda. Per i dag har ikke kommunen noen opplysningsplikt ved hogst i egen skog hvor etablerte stier og sleper går, ei heller ikke noen hensyns forpliktelser for dem, dette burde det stå noe om skal planen om kulturmiljøer ha noen hevd i forhold til dette med skog og friluftsliv samt etablerte boligområder i tilknytning.

Som eksempel kan vi nevne flere kullmiler i Varingskollen, den største tidligere i Kari løypa og den seneste inntil ca. 6 år plassert i bakkant av verkstedet ved Varingskollen (oppe i skogen uten tilknytning til bakkene eller brukte traktorveier/etc. drift i alpinanlegget) siden brukt som undervisningsverktøy for barneskolene tilknyttet bygda da det var en kullmile som sto der, nå rasert. Hadde man måtte samarbeide og ha aktiv innbyggermedvirkning, kunne vi unngått ødeleggelse og samhandlet i mye større grad.

Som annet eksempel kan vi fra vellet trekke frem hogsten av nærmiljøskogen nede ved Varingskollen togstasjon. Her var det koospondanse mellom alpinanlegget og Viken skog/Nittedal eiendom hvor de ble enige om flathogst mellom parkeringsplassen og varingskollen stasjon. Der hadde Viken skog kjøpt tømmer av Nittedal kommune (utifra våre opplysninger) Dette ble heldigvis delvis stoppet av Vellets medlemmer som ble gjort oppmerksom på det av naboer som reagerte på hogsten. I dette lille området går det villttråkk igjennom fra Varingskollen, videre ned gjennom undergangen, det er også

en blåmerka sti her i regi turkameratene og «Varingskollen rundt», bilvei opp til en privat eiendom med to boenheter samt et meget mye brukt rekreasjonsområde for turgåere og innbyggere tilknyttet Døli Pleie -og omsorgssenter og/eller tjenester rundt da området ligger i tilknytning Nordslepen vinter og sommervei.

Ingen andre ble informert enn alpinsenteret og Nittedal Eiendom/Viken skog. Dette kunne resultert i en flathogst av hele området som hadde begrenset rekreasjonsområdet, kunne åpnet for andre utfordringer som trafikksikkerhet, gjennomfartsvei for vilt og unødig ødeleggelse av et lite område.

Medlemmer av vellet kontaktet styremedlem som igjen kontaktet Viken skog og Varingskollen alpinanlegg. Dermed kom man frem til en enighet med Varingskollen alpinanlegg og Viken skog hvor trær langs med veien og stien ble satt igjen (slik vi ser området i dag) og en muntlig avtale ble gjort om å ikke fjerne mer vegetasjon eller trær i det lille skogholt området. Dermed reddet man restene. Dette er et eksempel på hvordan kommunikasjon ikke burde foregå ved hogst av kommunal skog. Derfor er det så viktig at kommunen er på ballen her å fremmer større medvirkningsprinsipper også innad i egen organisasjon når det kommer til hogst og forutsetningene for hogst spesielt i nærmiljøskog, innenfor en viss radius, skog med tydelige stier eller slep, merkede stier og slep samt andre rekreasjonsområder i umiddelbar nærhet til boområder.

Eksempler på hvor man ved bredere medvirkning og innvolvering kunne ha unngått tap av kulturmiljø og/eller minner ved kollaborativt samarbeid forankret i kulturminneplan bl.a. er i vårt vedkommende erfaringsmessig hentet fra vårt velområde. Siden vi kun omfatter et Vel-område, har vi bruke noen eksempler fra Varingskollen. Det presiseres derfor at vi ikke er imot Alpinanlegget eller aktiviteter tilknyttet selv om vi bruker eksempler derfra (burde ikke være nødvendig engang, men vi presiserer likevel) tvert imot er det for å belyse hvordan vi sammen og med større vekt på innbygger medvirkning og kontakt med organisasjoner, foreninger og innbyggere generelt i et område kan ha positive påvirkninger for alle parter. For eiere av kulturmiljøer er det til nytte om kulturminnet deres inngår i kommunedelplanen når de søker om midler til restaurering, istandsetting eller tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljøer.

Et annet eksempel er en hogst mld. Vellet ble gjort oppmerksom på i forfjor da kommunen ikke har noen krav til seg av velforeninger osv. får vite noe om hogst i eget for eksempel etablert tur område som er tilfellet her, er vi avhengig av tilbakemeldinger fra eksterne, noe som ikke burde være nødvendig vis Nittedal kommune virkelig ønsker høy grad av innbyggermedvirkning og benytte seg av eksterne kostandsfrie ressurser. I dette tilfellet skulle en privat skogeier hogge skog og hadde brukt gamle kart som verktøy for å vise hvor gravemaskiner fra Viken skog skulle kjøre. Vi tok direkte kontakt med ansvarlig i Viken og ba om befaring noe vi fikk. Dermed øste det seg med at store tunge skogsmaskiner ikke kjørte gjennom og i etablerte stier og sleper tilknyttet Varingskollen noe som ville ødelagt rekreasjonsområdet fullstendig samt skapt utfordringer for Varingskollen barnehage (bruker området daglig med sine avd. fordelt på over 120 barn) og friluftsliv, uorganisert og organisert aktivitet. I stedet ble det enighet med en skogeier som tidligere hadde hugget i sin skog om å bruke hans gamle spor. Denne skogeieren hadde også vært på forkant å tatt kontakt med vellet og friluftsforeninger i forkant av sin hogst mld. For å bli enig om hvor man skulle kjøre. Dermed var det en privat aktør som la til rette for både sin egen drift og friluftslv/natur. Det kan vi ikke forvente av samtlige. Derfor er det viktig at kommunen her setter noen krav slik at vi sikrere at verdifull informasjon om nærområdet kan utveksles før hogst og sammen legge til rette for at ikke nærtuområder for Nittedals innbyggere begrenses unødig.

Tilbake til hogstmld. Brukt i eksempelet hvor vellet ikke fikk info, ei heller friluftslisorg. Som naturvernforbundet som vi spurte: midt i hogsten ble et velmedlem oppmerksom på at de hadde tolket hogst meldingen feil og nå hadde hogst i skog hvor de kun hadde fått liv til å ta ut en viss %andel med gammel skog som skulle bl.a. sendes til forskning i Danmark. Velmedlemmet ringte ansvarlig i Viken, arbeidet i det feltet ble midlertidig stoppet på timen og en gjennomgang viste at velmedlemmet hadde

rett, de hadde tolket feil å det skulle ikke flathugges i det området. Dermed bidro velmedlemmet til utveksling av fagkompetanse, avlesning og medvirkning. Men vi kan ikke gå for flaks-kortet i kommunen på slike ting. Derfor må vi igjen gjenta viktigheten av at Nittedal kommune nå tar inn også hogst av nærmiljø skog som en vesentlig del av kulturmiljøplanen.

s. 10 under «Virkemidler»

Innspill:

Her burde det komme et eget punkt også på hvordan det politisk er et virkemiddel gjennom kommunen. Innbyggere eller lag, foreninger og organisasjoner som skal se på denne planen burde informeres her under virkemidler at også politiske partier kan påvirke og i hvilken grad eller måte de kan det. Det burde også stå noe om hvordan innbyggere kan benytte seg av eller ta kontakt når det gjelder de ulike virkemidlene. Om ikke spesifisert så hvertfall at det kommer frem med noen innbydende setninger. Det skal være lett for innbyggeren også å lese denne planen men da mener vi at alle type virkemidler innad i kommunen burde belyses her.

Det er et mål at planarbeidet skal gi gode innspill til formulering av entydige og konkrete bestemmelser til hensynssoner for kulturmiljøer i kommuneplanen, også kulturlandskapssonene. Dette vil være nyttig og gi mer forutsigbarhet i byggesaksbehandling, reguleringsplanbehandling og søknadsbehandling innenfor landbruksforvaltningen. Kommunen har et spesielt ansvar for å ta vare på og legge til rette for private initiativ når det kommer til vern og rehabilitering av kulturminner. I tilfeller der det finnes private stiftelser og / eller frivillige organisasjoner som ønsker å bidra til vern og eventuelt rehabilitering av bygg eller områder av kulturhistorisk verdi, skal kommunen søke å legge til rette for dette.

s. 14 Under punkt 3.3 medvirkning:

Innspill: Her mener vi det er helt vesentlig at Velforeninger tilknyttet områder får komme med. Det vil si at vi ønsker at kommunen tar med for eksempel «lokale velforeninger» eller «tilknyttet vel forening» i tillegg til alle de organisasjonene og foreningene dere ramser opp i følgende beskrivelse:

«For å sikre bred involvering i planarbeidet vil lag og foreninger bli invitert til å bidra. Blant de aktuelle her er historielaget, bygdekvinnelaget, grunneierorganisasjonene, den lokale fortidsminneforeningen, FRINI, Turkameratene Nittedal Turlag, Nitedals Krudtværks venner, Nittedal elveforum og Naturvernforbundet i Nittedal. Det kan også bli aktuelt å involvere andre ressurspersoner og eiere av spesielt sentrale kulturmiljøer. Representanter inviteres til å delta i en referansegruppe for planarbeidet» (s. 14)

Hvis kommunen virkelig ønsker bredere involvering i planarbeidet er det viktig at de i utstrakt grad tilstreber og nå så mange som mulig. I Nittedal er det flere sameie, borettslag og velforeninger som dekker større eller mindre lokale områder av gangen. Disse er helt vesentlige for å kunne nå ut til et bredt felt av innbyggere innenfor et avgrenset område med informasjon, varsler og mulighet for medvirkning. Disse burde også få delta i referansegruppe for arbeidet.

Det burde også inn en setning hvor kommunen forplikter seg til å ta kontakt med velforening eller undersøke om det finnes sameie/borettslag i et område som de gir informasjon til.

For å bruke vår velforening Døli Løvstad Vel som eksempel så har vi hos oss flere sameier og borettslag som er medlem hos oss i tillegg til leiligheter, eneboliger og fler-mannsboliger. Det er det langt ifra alle velforeninger som har. Derfor mener vi det også er viktig at velforeninger også spesifiseres under punktet.

Forslag til endring i tekst markert med rødt:

«For å sikre bred involvering i planarbeidet vil lag og foreninger bli invitert til å bidra **samt personer i lys av sin fagkompetanse eller som er godt kjent i området og har kunnskap om et eller flere temaer planarbeidet skal omhandle.**

Begrunnelse: Det er ikkje alltid lag og foreninger innehar en kompetanse eller fagkunnskap kommunen vederlagsfritt kan tilegne seg. Ved da heller å benytte enkeltindivider som frivillige ressurs personer tilknyttet planarbeidet og få dette med i teksten vil man få en både påminnelse og større forpliktelse til og tenke seg om to ganger om man kan ha personer i området man burde kontakte som kommune eller kanskje hvis kommunen er gode på medvirkning og informasjon via sosialemedier, nevne det der i sitt innlegg.

For setningen: «Det kan også bli aktuelt å involvere andre ressurspersoner og eiere av spesielt sentrale kulturmiljøer.» står seg ingen hevd alene. Den gir ingen konkret forestilling om hva som kan være andre ressurspersoner/eiere eller hvordan man vurderer dem som «spesielt sentrale» dermed vil det bare bli subjektivt eller tilknyttet planbehandlers egen kunnskap om stedet eller indiv. ønske om å tilstrebe at mest mulig medvirkning blir forankret og at informasjonen om muligheten kommer bredt nok ut. Å nei vi snakker da ikke om minste kravet i plan og bygningsloven til varsel om oppstart av plan, frister for innspill osv. Vi snakker da om Nittedal kommunes ønske om å være en foregangskommune på medvirkning som vi under styringsmålene for Nittedal kommune kan løfte frem i punktene «levende lokaldemokrati» selv om det nok kan argumenteres for at det hører hjemme inn under alle styringsmålene for kommunen. Det argumenteres også for at man finner bedre løsninger ved å involvere den lokale ekspertisen til de som bor i planleggingsområdene. Mer grunnleggende er medvirkning i tillegg til å skape gjensidig læring og utveksling av informasjon ment å øke sosial rettferdighet (Jones 2011)

Under avsnitt to står følgende:

Ett forslag for å skape oppmerksomhet om den nye planen er å holde et «Verdifulle nabolag»- arrangement. Arrangementet kan for eksempel foregå på to dager; med en temakveld med foredrag og diskusjon, fulgt opp av befaring rundt i bygda for å se på viktige kulturmiljøer, kvaliteter og potensiale. Fortidsminneforeningen holder disse arrangementene. I tillegg kan alle som vil komme med innspill og kommentarer i høringene. Det vil også bli informert bredt ut via kommunens nettside, Facebook- og Instagramkontoer, mv.

Innspill:

Her må kommunen opp på 2021 nivå og ha et eget avsnitt som omfatter utstrakt bruk av sosiale medier som kommunens facebookside, nettverktøy og muligheter for innbygger deltagelse via nettmøtekanaler som ZOOM eller TEAMS.

Erfaringer fra å avholde såkalte «work-shops» på kvelder eller dagtid i ukedager byr på logestikk og deltager utfordringer både for kommunen med tanke på kostnader men også for – å da spesielt med vekt på innbyggeren med tanke på tidspunkter.

Ved å kunne tilby innbyggermedvirkning via nettbaserte møter åpnes det opp for mange flere ofte aktuelle grupper, større engasjement og ikke minst tidsressurser for både innbyggere og saksbehandlere/ledere av planarbeid i kommunen.

Covid-19 har også lært oss hvor sårbare vi er ellers og at det derfor er viktig med en kommune som også er aktuelle på nett.

Vi tør også våge å påstå at hvis man holder åpne møter via nettkanaler, kan man få innspill man ellers ikke ville ha fått fordi man kan oppnå en mer «agonistisk pluralisme» hvor både kommune med sine deltagere og innbyggere kan forsøke forstå hvordan makt, motstand og interesser alltid er tilstede i medvirkningsprosesser og deltagende planlegging. Ved å kjøre eventuelle work-shops også eller kun nettbasert for eksempel dagtid vil man også kunne fristille ansvarlig for workshopen slik at den ikke nødvendigvis er låst opp i begrenset tidspunkt men kan gå over flere dager eller utover fastsatt tid slik man ofte blir ved fysisk oppmøte. Når det er sagt skal man selvfølgelig i den grad det er forsvarlig kjøre møter også fysisk, men her burde en hybrid modell innarbeides i kommunen og i planutkast her under medvirkning. Fler å fler er deltagende på nett. Ønsker man stor medvirkning blant innbyggerne må man være på nett som kommune også.

Gjennom å anerkjenne konfliktfylte uenigheter og/eller kolliderende interesser blir også kommunen mer åpen for mangfoldet av stemmer og de komplekse maktstrukturene som utgjør samfunnet i bygda rundt oss. Man vil også kunne oppnå en større konflikt dempende resultat ved å ta i bruk nettmøter og agonistiske eller kollaborative verktøy da man ofte ved å delta i nettmøter kan få større oppslutning til felles tidspunkt med ulike intr. Og/eller åpne folkemøter samt høre hverandres synspunkter i stedet for den gammeldags tilnærmingen med møter i lukkede rom for de ulike gruppene eller deltagere.

Med vennlig hilsen

Styret i Døli Løvstad Vel

Innspill til rullering av planprogram, kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022-2034

Det statlige målet for kulturminnevernet er at det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljø ikke skal overstige 0,5 prosent.

I Nittedal ligger denne prosentandelen på ca. 1% årlig tap.

Nittedal kommune har som alle kommuner, et selvstendig ansvar for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø av lokal og regional verdi i kommunen. Kommunedelplanen er et verktøy i denne sammenheng.

Nittedal kommune la fram sin første kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø i 2015. Planen peker på 9 ulike hensynsoner og har en oversikt over kommunens 41 prioriterte kulturminner med svært høy verdi. I tillegg er det en oversikt med kulturminneverdier av alle de 280 Sefrak- registrerte bygningene i Nittedal. Planen har også en konkretisert tiltaksdel.

Planen skal være et verktøy kommunen skal ta i bruk for både vern og utvikling.

Det har nå gått 6 år. Planen har til nå ikke fått en tilfredsstillende plass i kommunens behandling av saker der kulturminner/kulturmiljø er berørt. Tiltaksdelen er ikke fulgt opp.

Fortidsminneforeningens lokalgruppe i Nittedal

Fortidsminneforeningens lokale gruppe i Nittedal er revitalisert i begynnelsen av januar 2021. Denne gruppen vil arbeide for bevisstgjøring og istandsetting av kulturminner i Nittedal gjennom aktivitet og faglige innspill. Vi ønsker å være en naturlig samarbeidspartner for kommunen, og vil uttale oss i politiske saker og planprosesser som har med kulturminner og kulturmiljø i Nittedal å gjøre.

Vi gjør innledningsvis oppmerksom på at Fortidsminneforeningen har rettslig klageinteresse i saker som vedrører kulturminnevernet. Klageretten er ikke begrenset til de kulturminnene som er vernet av loven.

Innspill:

Ved rullering av planen bør det legges mer vekt på hvordan kommunen kan styrke selve saksbehandlingen og forvaltningen av feltet. Planen bør tas mer aktivt i bruk på et tidlig tidspunkt i planprosesser og gi føringer for både bruk og vern i konkrete saker.

Det er også viktig at planprogrammet legger opp til en kommunedelplan med sterkere føringer og flere tydelige bestemmelser enn det kommunedelplanen for kulturminner har i dag.

Vi mener at planprogrammet bør legge til rette for at:

- Oppdateringene i Kommunedelplanen for kulturminner integreres i rulleringen av kommuneplanens arealdel og samfunnsdel og binder disse planene sammen.
- Kommunedelplanen for kulturminner brukes som et tydeligere verktøy i behandling av byggesaker og i planarbeidet.

- Legger til rette for en tydeligere saksgang når det gjelder tiltak på kulturminner som skal inn til regional kulturminneforvaltning for vurdering. Det gjelder kulturminner av regional verdi, bygninger bygget før 1850, men bør også gjelde tiltak på listen over de utvalgte bygningene av svært høy verdi i Nittedal. Landbrukskontoret har ansvar for å ivareta interessene knyttet til skogbruket og jordbruket, som igjen har stor påvirkning på landskap, kulturminner og kulturmiljø. Også disse sakene bør sendes regional kulturminneforvaltning til uttalelse.
- Kommunedelplanen for kulturminner gir gode føringer og flere konkrete bestemmelser for kulturminnevernet. I dag mangler gode bestemmelser. Ordene *bør* i dagen plan bør erstattes av ordene *vil* og *skal*.
- Tydeligere bestemmelser som berører forholdet mellom vernehensyn og ny bebyggelse blir stadig viktigere. Nittedal kommune står midt i en utvikling med fortetting der ny og gammel bebyggelse møtes. Planprogrammet bør legge opp til at Kommunedelplan for kulturminner skal ligge i forkant av utviklingen og peke på disse fortettingsområdene og tydeliggjøre løsninger der man tar hensyn til både vern og utvikling. Hensynet til kulturminnene; siktlinjer, høyde, tetthet, volum, bruk av farger og materialer må veie stort i alle reguleringssaker, og virkemidlene i Plan- og bygningsloven må være med på å sikre viktige kulturminneverdier. Det vil gi både innbyggere og utbyggere forutsigbarhet.
- Det nye planprogrammet legger opp til et større fokus på kulturmiljø kontra enkeltobjekter. Dette er bra, men faren er at viktige og utsatte bygninger som for eksempel de eldste skolene, og andre typer forsamlingslokaler som for eksempel bedehus vil gå under radaren. Dette er bygninger mange innbyggere har et nært forhold til, og flere av disse vil kunne bli stående tomme. Vi foreslår derfor at planprogrammet skal legge til rette for en vurdering av de gamle 1880- talls skolebygningene i Nittedal. Slike vurderinger må foretas på et bredt kunnskapsgrunnlag der også verneverdiene gjøres tydelige og vektlegges. Det anbefales at dette løftes ut som et eget prosjekt i videre planarbeid. Det bør sees i sammenheng med oppfølgingstiltak i neste planperiode.
- Beholde dagens og vurdere nye hensynsoner- særlig i utsatte/ truede områder. Ha tydeligere bestemmelser og retningslinjer på kulturminner som ligger i hensynsonene.
- Bør åpne for registrering og verdivurdering av kulturminner i utmark som Romeriksåsene, Nordmarka, Lillomarka og Gjelleråsmarka.
- Må legge opp til en oppdatert liste over verneverdige bygninger og anlegg og et sterkere vern av disse. Det må innhentes uttalelse i forkant fra Viken fylkeskommune i slike saker. Dagens plan har en oversikt over utvalgte bygninger og anlegg i Nittedal av svært høy verdi. Flere av disse er endret og et er revet, siden vi fikk vår første kulturminneplan i 2015.
- Vurderingene i kommunens SEFRAK- register bør oppdateres og brukes som verktøy og gi konkrete føringer for byggesaker og plansaker og bør følge planen videre. I den gjeldende kommunedelplanen for kulturminner er alle SEFRAK- registrerte bygninger vurdert.
- Registrere viktige kulturminner i Nittedal bygget etter 1900, fra vår egne tidsepoke.

- Kommunens videre arbeid med kompetanse og arbeidsform. Kommunen må ha egen kompetanse på kulturminnefeltet for å ivareta kulturminner og kulturmiljø. Planprogrammet bør legge til rette for en vurdering av hvordan dette konkret bør løses i kommunen. Kompetanse må være en integrert del av planavdelingen, den bør forsterkes, utvikles og tas i bruk.
- Kommunedelplanen har en tiltaksdel med forslag til hvordan forvalte og formidle kulturminnene våre, og synliggjøre de for innbyggerne. Tiltaksplanen brukes i liten grad i dag. Planprogrammet bør legge til rette for en prioritering av tiltak som hvert år skal løftes inn i handlingsplanen og budsjettet. Det bør settes av midler årlig til gjennomføring av tiltak.
- Manglende bruk og funksjon er det viktigste trusselen for alle hustyper. SINTEF har anslått at i 2050 er 70 til 80 prosent av bygningsmassen vi skal bruke allerede bygget. Planprogrammet bør legge til rette for en mer positiv holdning til bruksendring og ny bruk av verneverdige bygninger i kommunen, hensynet til kulturminnets egenart og fysiske forutsetninger må vektlegges høyt. Det bør utprøves nye samarbeidsmodeller mellom kommunal og privat sektor for å ta i bruk eldre verneverdig bygningsmasse til nye formål. Kulturminner og kulturmiljø er ikke-fornybare ressurser, de er tapt for alltid dersom de blir revet.
- Planprogrammet bør legge til rette for at miljøperspektivet generelt og gjenbruksperspektivet spesielt i større grad bør inn i kommunedelplan for kulturminner. En ny Sintef- rapport bestilt av Riksantikvaren viser at selv om nye bygg bruker mindre energi enn gamle, slippes det ut svært mye klimagasser når de bygges. Dermed tar det mellom 10- 80 år før nybygg lønner seg for klima. Renovering av bygninger spiller en viktig rolle på vei mot det statlige målet om et redusert utslipp på 50 % innen 2030. I dag ligger det på 2,3% fra 1990 – 2019 viser SSB.
- Planprogrammet legger opp til en fortsatt fokus på faste kulturminner. En kommunedelplan bør også ha en strategi for bevaring og formidling av immaterielle kulturminner, for eksempel. håndverk, skihistorie, markakultur og dans. Disse er viktige og identitetsskapende for mange.
- Et tettere samarbeid med enkeltpersoner og de frivillige organisasjonene er viktig. Det finnes mange enkeltpersoner og frivillige organisasjoner i kommunen som har betydelig kunnskap og interesse for feltet. Men denne frivillige kunnskapsbasen må komme i tillegg til og ikke i stedet for den interne kunnskapen. En framtidig plan bør adressere hvordan kommunen mer strukturelt og forpliktende kan utnytte den lokale kunnskapen. Et virkemiddel kan være å lage forpliktende samarbeidsavtaler. (Nitedals Krudtværks Venner (NKV) TNT (Turlaget), Staven 4H, Fortidsminneforeningen).
- I dagens gjeldende kulturminneplan sier retningslinjene at Fortidsminneforeningen lokalt skal være høringsinstans i rivesaker og reguleringsplaner der kulturminner er berørt. Dette har ikke blitt praktisert. Det bør framover utvikles et slikt samarbeide. Fortidsminneforeningen er revitalisert i Nittedal. Vi vil foreslå at det legges opp til dialogmøter, konferanser og lignende for å finne fram til konstruktive samarbeidsformer.

Fortidsminneforeningen i Nittedal ser frem til å samarbeide med kommunen om kulturminnevern. Vårt innspill her er omfattende og ressurskrevende. Prioriteringer blir selvsagt nødvendig. Vi ser for oss at et innledende kontaktmøte mellom lokalforeningen og representanter fra berørte enheter i kommunen kan være nyttig. Det kan være en god måte å komme i gang på. Det kan også bidra til at samarbeidet kommer godt i gang og tilpasses det vi har av tid og kunnskapsressurser både i kommunen og i vår lokale gruppe.

Med vennlig hilsen

Fortidsminneforeningens lokalgruppe i Nittedal v/ Interimstyret

Cathrine Rasmussen

Stig Lyngved

Anne Prydz Sæterdal

Lill Heidi Opsahl

Thomas Saastad

Cathrine Haakonsen

Anne Hilde Røsvik

Vidar Dagfinn Myhre

Margret Lie Wessel, konstituert leder, margret@rotnesbruk.no, tlf: 99742000

Nittedal 14.01.2021

Nittedal kommune - Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2022-2034 - varsel om igangsetting av planarbeid - høring av forslag til planprogram - uttalelse

Vi viser til Nittedal kommunes oversendelse den 04.12.2020 med høring av planprogram for kulturminner og kulturmiljøer 2022-2034. Høringsfristen ble utvidet til 31.01.2021 i e-post til fylkeskommunen av 15.12.2020.

Forslag til planprogram er vurdert ut fra fylkeskommunens rådgivende rolle som regional fagmyndighet for kulturminnevern. Vi har følgende merknader:

Fylkeskommunens vurdering

Fylkeskommunen er positiv til at gjeldende kulturminneplan fra 2015 rulleres. Det vurderes som en styrke at man ved rulling av planen har fokus på *helhet* og de sammenhenger som Nittedals kulturminner og kulturmiljøer inngår i. Dette er i tråd med gjeldende statlige føringer for kulturmiljøpolitikken som vektlegger både kulturminnenes omgivelser og kulturminnenes innbyrdes sammenheng.

Dagens kulturminneplan fra 2015 er tenkt beholdt i hovedtrekk. I kommunens planstrategi beskrives aktuell rulling av kulturminneplanen som en lett revisjon. Planarbeidet ble startet opp i 2020 og ny plan skal vedtas mot slutten av 2021. Planen fra 2015 er delt opp i tre hoveddeler: 1) Den formelle planen med hensynssoener, plankart, prioriterte kulturminner og tiltaksdel 2) En oppslagsdel med bakgrunnsstoff, aktuelt lovverk, vernekategorier og fordypningsstoff og 3) Vedlegg og registreringer. Ved rulling av planen er det naturlig å ta stilling til om denne strukturen har vært hensiktsmessig og om den har gitt den kommunen den oversikten de og andre brukere av planen trenger.

Når tiltaksdelen skal revideres må kommunen også nødvendigvis gjøre opp status. Hvilke mål er nådd og hvilke ikke? Hva skyldes det i så fall hvis tiltak ikke ble gjennomført? Hvilke oppgaver er det nødvendig at blir med videre og har man identifisert nye utfordringer som kommunen trenger nye tiltak for å møte? Fylkeskommunen vil oppfordre til at kommunen i det videre planarbeidet blir enda mer tydelige på hva som er de største utfordringene og

KULTUR Bygningsmiljø og Landskap

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG

Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO

Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no

Internett: www.viken.no

Org.nr.: 921693230

truslene for kulturmiljøer i Nittedal i dag og i tiden fremover og tilpasser tiltak i handlingsplanen som svarer på dette.

Hensikt med planprogrammet

Planprogrammet skal avklare hva som skal hentes inn av ny informasjon. Selv om ikke mange år har gått siden gjeldende plan ble vedtatt (2015) er det likevel viktig å gjøre en grundig statusbeskrivelse. Denne vil også kunne synliggjøre behovet for ny kunnskap.

Rullering av kulturminneplanen gir mulighet til å synliggjøre status for Nittedals kulturmiljøer. Hvordan vurderer kommunen utviklingen de siste seks årene? Er utfordringsbildet annerledes nå enn i 2015? Kommunen løfter fram rask utbyggingstakt i Oslo-området som en utfordring som fører til et høyere press på enkeltminner og kulturmiljøer enn noen gang. Fylkeskommunen deler denne oppfatningen og er positive til at Nittedal gir utfordringen en sentral plass og retter søkelyset mot behovet for mer konkrete føringer for byggesaker og plansaker der kulturminner og kulturmiljøer er involvert.

Oppsummert er det etter vårt syn viktig ved rullering av kulturminneplanen at man tar sikte på å:

- Oppdatere kunnskapsgrunnlaget ved en gjennomgang av registreringene. Er kulturminnene fortsatt i behold? Er det kulturminner som ble oversett ved forrige registrering? Bør utvalgskriteriene oppdateres? Skal nye typer kulturminner med?
- Evaluerer tiltaksdelen. I hvilken grad har tiltakene bidratt til at kulturminnene har blitt ivaretatt?
- Undersøke om kulturminneplanen har hatt gjennomslagskraft i kommunens øvrige planarbeid. Hva er utfallet av plansaker der kulturminner har vært berørt?
- Vurdere målformuleringene i den nye st meld engasjement bærekraft mangfold

Hensikt med planen

Hensikten med planen er å sikre god og langsiktig kulturmiljøforvaltning i Nittedal. En oppdatert, lett tilgjengelig kulturminneplan skal bidra til å formidle kunnskap og forståelse for kulturminnenes plass i det moderne samfunn, gi idéer om tiltak og ny bruk og danne beslutningsgrunnlag ved tiltak. Handlingsplanen skal være realistisk. Ny kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer vil inngå i beslutningsgrunnlaget for ny kommuneplan når kommuneplanen nå står på trappene til å rulleres.

Kommunen ønsker innspill på mer spesifikke føringer for utvalgte miljøer, arealer eller objekter innenfor de ni hensynssonene for kulturminner og kulturmiljø. Dette ønskes som grunnlag for mer konkrete bestemmelser for de bygningene man søker å ta vare på inn i neste kommuneplan som blant annet vil gi mer forutsigbarhet i behandling av byggesaker innenfor kulturmiljøene. Viken fylkeskommune ser denne anmodningen som svært positiv og

bidrar gjerne i en dialog om forslag til føringer for utvalgte objekter/kulturmiljøer. Med resultatene fra Riksantikvarens overvåkingsprogram for Sefrakregistrerte bygninger ser man behovet for tydeligere retningslinjer og bestemmelser i kommunens planverk: Av de ti kommunene som er med i overvåkingsprogrammet, har Nittedal høyest andel SEFRAK-registrert bygningsmasse som er endret. 68% av de SEFRAK-registrerte byggene i Nittedal er endret og bare 3% av byggene er tilbakeført til eldre uttrykk. 20 av de 249 undersøkte Sefrak-bygningene i Nittedal er regulert til bevaring i reguleringsplan og om lag en fjerdedel av de 249 Sefrak-bygningene i Nittedal ligger innenfor kommuneplanens hensynssoner for kulturmiljø.

Kunnskapsgrunnlag og medvirkning

Listen kommunen gir over oppgaver som skal utføres i planarbeidet synes treffsikker med tanke på dagens behov og det kjente utfordringsbildet. Viken fylkeskommune vil også oppfordre kommunen til å analysere hvilke utfordringer og trusler som vil være mest aktuelle i tiden vi har foran oss og innenfor den nye planens varighet (2022-2034) også sett i lys av ny st meld på feltet

Av forslag til planprogram fremgår det at arbeidet med selve kulturminneplanen skal utføres av konsulenter. Kommunen selv har per i dag ikke ansatte/ressurser spesielt avsatt til kulturminneforvaltning. I en slik situasjon kreves ekstra oppmerksomhet på å sikre medvirkning og inkluderende prosesser i planarbeidet. Det er positivt at kommunen har en plan for medvirkning i så måte.

Regionalt planverk:

I handlingsplanen til *Regional plan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus* (2019) løfter fylkeskommunen frem felt som har behov for økt oppmerksomhet fra kulturminnevernet (utvalg):

- Kulturminner som ressurs for verdiskapning og bærekraftig utvikling
- Forholdet til frivillighet og eiere
- Kulturminners bidrag til tettstedsutvikling med kvalitet, gjennom å utvikle kvalitetsbegrepet med utgangspunkt i kulturminner og kulturmiljøer.

Tema som krever forsterket oppmerksomhet kan være: Kulturminner i tettstedene; landbrukets og skogbrukets kulturminner samt kulturlandskapet; 1900-tallets kulturminner, særlig industrihistorien, næring og handel; krigstid og kald krig; demokratiets, fellesskapets og organisasjonenes bygninger; det mangfoldige og flerkulturelle Nittedal.

Automatisk fredete kulturminner

I forbindelse med arbeidet med planprogram for ny kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø i Nittedal kommune er det viktig å presisere at kulturminnedatabasen «Askeladden» kun er en oversikt over kjente kulturminner pr. i dag. Databasen gir dermed

ikke nødvendigvis et fullstendig bilde av kulturminnebestanden i Nittedal, og da spesielt over de automatisk fredete kulturminnene som pr i dag ikke er kjent, men som har samme lovvern som de kjente. Denne databasen er også bygget opp over mange år med ulik kvalitet på registrering og kartfesting av kulturminner. Dagens registreringsstatus i databasen er i tillegg i stor grad påvirket av i hvilke områder det har skjedd en omdisponering av arealer innad i kommunen og hvilke oversendelsesrutiner man har hatt mellom kommune og fylkeskommune tidligere. Disse manglene med kulturminnedatabasen «Askeladden» må man være klar over når denne brukes som bakgrunnsinformasjon. Det er dermed viktig at en kommunedelplan også omtaler oversendelsesrutiner til fylkeskommunen av saker som kan påvirke både kjente og ukjente kulturminner, slik at man minsker risikoen for at disse manglene kan påvirke dagens kulturminnevern. Viken fylkeskommune kan også tilby kurs for registrering av arkeologiske kulturminner for kommunen, historielag eller andre for å på sikt heve kvaliteten på dataene i «Askeladden». Et slikt medvirkningsprosjekt kan også skape større positive ringvirkninger med tanke på lokalt engasjement og identitetsbygging.

En ny kommunedelplan burde også legge rammer for hvordan kommunen skal forholde seg til metallsøk. Metallsøking er en raskt voksende hobby som både kan utgjøre en ressurs og en trussel for kommunens kulturminneverdier. Det er dermed viktig at kommunen er kjent med regelverket og kan rettlede metallsøkere, slik at de unngår å skade kulturminnelokaliteter. Dette gjelder spesielt i områder hvor kommunen selv er grunneier. I tillegg kan man se på om det er fordelaktig å innarbeide forbudsbestemmelser om metallsøk i enkelte delområder av de allerede eksisterende hensynssonene som er spesielt tilpasset til det aktuelle området. Fylkeskommunen kan være behjelpelig i dette arbeidet.

For mer informasjon se Riksantikvarens informasjonsside om metallsøk:

<https://www.riksantikvaren.no/funn/metallsoking/>

Inngrep i LNF-områder som følge av omstrukturering i landbruket kan også utgjøre en fare for automatisk fredete kulturminner. Tilskudd til drenering medfører tap av ikke-kjente kulturminner under dyrket mark. Nydyrking, gjerne i kombinasjon med utfylling eller planering, medfører tap av både kjente og ikke kjente kulturminnelokaliteter og medfører endringer i kulturlandskapet. Dette bør få en plass i planen. Kommunen bør vurdere om planen også skal belyse enkelte spesielt utvalgte arkeologiske kulturminner (uavhengig av bygningsmiljø). Utvelgelsen kan ta utgangspunkt i parametere som sjeldenhet, omfang, opplevelsesverdi og betydning for kommunens historie.

Konklusjon

Fylkeskommunen er positiv til at kulturminneplanen fra 2015 revideres. Siden 2015 har det blant annet kommet nytt regionalt planverk for kulturminner i Akershus (2019) og ny stortingsmelding om kulturmiljøpolitikken (2020). Enkelte begreper som bærekraft (sosial, kulturell, miljømessig, økonomisk), sirkulær økonomi, engasjement, mangfold, sammenheng og helhet knyttes stadig oftere til kulturminner, kulturmiljø og landskap. Vi oppfordrer kommunen til å ta dette med i rulleringen av planen. Særlig kommunens vektlegging av helhet og sammenhenger er positivt og i tråd med nye nasjonale mål og føringer. Det er svært positivt at kommunen ønsker innspill til formulering av konkrete bestemmelser til

hensynssoner for kulturmiljøer til kommuneplanen når den skal rulleres og også til kulturlandskapssonene. Fylkeskommunen bidrar gjerne inn i dette arbeidet.

Vi minner også om Riksantikvarens veiledningsmateriell til arbeid med kulturminner i kommunene, og med kulturminneplaner konkret: [Kulturminne i kommunen \(KIK\) - veiledere - Riksantikvaren](#). Veilederen er i sin helhet en god retningsgiver for utarbeidelse av ny kulturminneplan, som fylkeskommunen anbefaler at kommunen gjør bruk av i planarbeidet.

Vennlig hilsen

Kari Charlotte Larsen

Seksjonsleder

Marte Fjeldvær

Rådgiver